

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ_ΤΕΧΝΕΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .06/09/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .06/09/2020

Σελίδα: 9

Innews AE - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

Σημαντικό φιλολογικό γεγονός

Πραγματεία πάνω σε ένα σπουδαίο μεσαιωνικό έμμετρο μυθιστόρημα

KOSTAS VIAVIS
Ιμπερίος και Μαργαρώνα
(Imperios and Margarona).
The rhymed version. Critical edition with Introduction, Commentary and Index-Glossary
εκδ. **Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης**, σελ. 450

Του **ΝΤΕΒΙΝΤ ΧΟΛΤΟΝ***

Τα μεσαιωνικά έμμετρα μυθιστορήματα, ως λογοτεχνικό είδος, είναι ίσως γνωστά σε πολλούς αναγνώστες –τουλάχιστον της δικής μου γενιάς– κυρίως από τον τόμο που επιμελήθηκε ο αείμνηστος Ερμάνουιλ Κριαράς στην περίφημη σειρά «Βασική Βιβλιοθήκη» (1955). Ο τίτλος εκείνου του τόμου, «Βυζαντινά υποκτικά μυθιστορήματα», είναι σήμερα κάπως προβληματικός (κάθε λέξη εγείρει συζήτηση). Τις τελευταίες δεκαετίες οι έρευνες για τα κείμενα αυτά έχουν τροποποιήσει τις παλιές υποθέσεις όσον αφορά τις χρονολογίες, τις πηγές, τα πολιτισμικά συμφραζόμενα κ.λπ. Αντίθετα όμως, το ζήτημα της επιστημονικής έκδοσης των κειμένων δεν έχει προχωρήσει και τόσο. Υπάρχουν εξαιρέσεις: διαθέτουμε τώρα

δύο εξαιρετικές εκδόσεις διασκευών της «Αφήγησις Λιβίστρου και Ροδάμνης» (χάρη στην Τίνα Λεντάρη και τον Παναγιώτη Αγαπίτό), ο Γιώργος Κεχαγιόγλου μάς έχει δώσει έναν πλουσιότατο «Απολλώνιο της Τύρου» και η Carolina Cyrane συγκεντρώσε κριτικές εκδόσεις έξι μυθιστοριών σε έναν τόμο (1995), με εισαγωγή στα ιταλικά.

Ειδική περίπτωση αποτελεί το «Ιμπερίος και Μαργαρώνα», που υφίσταται σε δύο εκδοχές, μια παλαιότερη ανομοιοκατάληκτη, που σώζεται σε πέντε χειρόγραφα, και μια ομοιοκατάληκτη (ριμάδα), που τυπώθηκε πολλές φορές στη Βενετία, από το 1543 και μετά. Η παλαιότερη εκδοχή εκδόθηκε (πρόχειρα) δύο φορές κατά τον 19ο αιώνα, και το 1955 ο Κριαράς δημιούργησε ένα ενιαίο κείμενο, αντλώντας στίχους από τα διάφορα χειρόγραφα, που όμως διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους. Μια νέα έκδοση, που να πληροί τις σημερινές εκδοτικές αρχές, παραμένει desideratum.

Ο «Ιμπερίος» αποτελεί ελεύθερη διασκευή/μετάφραση ενός γαλλικού υστερομεσαιωνικού μυθιστορήματος, που έγινε πολύ δημοφιλές και σε γερμανικές και σε αγγλικές

Βενετία. Βυζαντινό μνημείο τεσσάρων μπρούντζινων ίππων, στη βασιλική του Αγίου Μάρκου.

Τα σχόλια του Κώστα Γιαβή εκτείνονται σε 163 σελίδες και περιλαμβάνουν τεράστια ποικιλία ζητημάτων που προκύπτουν από το κείμενο.

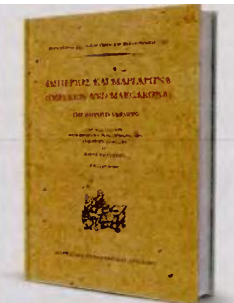
διασκευές. Στα ελληνικά η δημοφιλία του αυξήθηκε αφάνταστα όταν ριμαρίστηκε, πιθανώς από ανώνυμο Κρητικό, και έφτασε στο τυπογραφείο στη Βενετία. Δεν σώζεται αντίτυπο της πρώτης έκδοσης του 1543, αλλά διαθέτουμε πολύτιμες έμμεσες πληροφορίες που βεβαιώνουν την ύπαρξή της. Η δεύτερη έκδοση πραγματοποιήθηκε δέκα χρόνια αργότερα. Έχουν συγκεντρωθεί πληροφορίες για δεκατέ-

σερις βενετικές εκδόσεις που χρονολογούνται από το 1553 μέχρι το 1806 (ίσως λανθάνουν και άλλες). Σήμερα, χάρη στον Κώστα Γιαβή, επίκουρο καθηγητή Φιλολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, έχουμε αποκτήσει την πρώτη έγκυρη επιστημονική έκδοση της Ριμάδας του «Ιμπερίου», δημοσιευμένη στην αξιόλογη σειρά «Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη» του **MIET**.

Πρόκειται για σημαντικό φιλολογικό γεγονός: πρώτον, λόγω της εξαιρετικής ποιότητας της σχολιασμένης έκδοσης του κ. Γιαβή. Και δεύτερον, γιατί ο «Ιμπερίος» ανήκει στην κατηγορία των φυλλάδων, φτηνών έντυπων εκδόσεων που κυκλοφορούσαν ευρέως κατά την Τουρκοκρατία αλλά και μετά, και οι οποίες αποτελούσαν «τα αναγνώσματα των πάππων μας», για να δανειστώ την εύστοχη φράση του

Σπ. Λάμπρου. Και δεν τα διάβαζε μόνο ο «απίλος λαός», αλλά και μορφωμένοι άνθρωποι.

Η Διήγησις του θαυμαστού Ιμπερίου είναι η ιστορία της αγάπης ενός ζευγαριού και των περιπετειών τους, που βέβαια έχουν αίσιο τέλος. Η Ριμάδα είναι σχετικά σύντομο κείμενο, αποτελούμενο από 1.046 πολιτικούς στίχους μόνο, με ζευγαρωτά ομοιοκατάληξη, και στην έκδοση του Γιαβή καλύπτει μόλις 32 σελίδες. Τα σχόλια του επιμελητή όμως εκτείνονται σε 163 σελίδες και περιλαμβάνουν μια τεράστια ποικιλία ζητημάτων που προκύπτουν από το κείμενο. Άλλοι επιμελητές ίσως θα άφηναν τα πιο ακανθώδη ζητήματα ασχολίαστα. Όχι ο Κώστας Γιαβής. Μας ενημερώνει όχι μόνο για τη γλώσσα, τις πηγές και τις σχέσεις με άλλα κείμενα, αλλά και για παντός είδους realia: τοπωνύμια, νομισμα-

Το βιβλίο χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, ευφυΐα και μια πραγματική πρωτοτυπία.

τικές αξίες, κονταρομαχίες, ρούχα, τα ψάρια της Μεσογείου, ιατρική περιθαλψη, κοσμήματα και πολλά άλλα. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην ικνυλάτση λογοτεχνικών μοτίβων και επεισοδίων σε άλλα κείμενα, δυτικοευρωπαϊκά αλλά και αραβοπερσικά. Ο Γιαβής εφαρμόζει συγκριτολογικές προσεγγίσεις και στα σχόλια και επίσης στην εκτενή εισαγωγή του. Ο τόμος κλείνει με μια γενναϊόδωρη επιλογή φωτογραφικών εικόνων, δηλαδή με πανομοιότυπα σελίδων από τις βενετικές εκδόσεις του «Ιμπερίου» και ένα φύλλο χειρογράφου.

Σε αυτή την υποειγμηματική έκδοση ενός ελάχιστα γνωστού έργου της πρώιμης νεοελληνικής λογοτεχνίας, ο Κώστας Γιαβής διεισθύει στο mind-set του ανώνυμου ριμαδόρου που αγωνίζεται να απεικονίσει τον μεσαιωνικό κόσμο της ιστορίας του μέσα από τον φακό της αναγεννησιακής σκέψης. Εντέλει το βιβλίο αυτό χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, ευφυΐα και μια πραγματική πρωτοτυπία.

* Ο κ. Ντέβιντ Χόλτον είναι ομότιμος καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ.